

TÁRGY: Építészeti alapismeretek	TANÉV	FÉLÉV	ÉVFOLYAM
ELŐADÓ: Vasáros Zsolt DLA egyetemi docens Helfrich Szabolcs egyetemi adjunktus	2009/2010.	I.	N.III. Műszaki menedzser

Mezopotámia építészete – óravázlat

- Az ókori Mezopotámia (Folyamköz) Elő-Ázsiában, a Tigris és Eufrátesz folyók között elterülő síkságon, a mai Irak és részben Irán illetve Szíria területén feküdt. Az ókori Egyiptomhoz hasonlóan a gazdálkodás alapja az öntözéses földművelés tudatos megszervezése, a mezőgazdaság kiaknázása volt.
- Az ókori Mezopotámia területén időről-időre megerősödő, jórészt városállamokból kinövő birodalmak hoztak létre különböző államalakulatokat: sumerok, akkádok, gutik, új-sumerok, babiloniak, kassziták, asszírok, újbabiloniak, médek, perzsák mellett számos kisebb, alig ismert nép és kultúra tette színessé a kialakult képet.
- Az egyiptomban kialakított első írásrendszert követően a sumér ékírás is igen korán, az i.e. IV. évezred végén már megjelenik.
- A monumentális építészet alapvető feladatai: templom és uralkodói palota, amely egyúttal falakkal védett uralkodói-kormányzati központ.
- A világi építészetben jól ismerjük a lakóházakat, amelyek központja az udvar, arra nyílnak az általában keskeny lakóterek.
- A kultikus épületek jellegzetes típusa az ún. templom-hegy, a zikkurat, amely formailag az egyiptomi lépcsős piramisokra emlékeztet. Itt nem sír építmények, hanem a tetejükön álló szentély és a hozzájuk vezető lépcsős feljáró alépítményei.
- Mezopotámia általában kőben szegény terület, így az építészet téralakítása az anyag befolyása miatt is másként alakult, mint Egyiptomban. Jórészt napon szárított téglát használtak, ebből elsősorban – de nem kizárólag – falas szerkezeteket emeltek. A falak vastagsága a létrehozott épületek méretei és szilárdsági problémák miatt sokszor több méter. A födéme általában fából készült síkfödémek.
- A építőanyagok és az azokból szerkeszthető függőleges (falak, oszlopok, pillérek) és vízszintes (födémek, boltozatok, álboltozatok) szerkezetek, csak korlátozottan tették lehetővé monumentális terek kialakítását. Fajlagosan az beépített terek felét is kitehették a falak, így téréreges építészetnek is hívjuk az effajta struktúrákat. A lefedés fesztávolsága is korlátozott, így a terek elsősorban magasságilag és különösen tengelyesen nyújthatók, ezek veszik körül sokszor több sorban a belső udvart. Az építészet sokterű, kívülről zártnak hat.
- A külső faltesteket falsávokkal, ún. lizénákkal tagolták, amelyeknek díszítő szerepük mellett szerkezeti, falerősítési funkciójuk is volt.
- Kitekintés az ősi Amerikára az évezredekkel későbbi, de nagyon hasonló építészeti kialakítás okán – különböző térben és időben felbukannhat kvázi azonos építészeti karakter. Példák: Tikal, Chitzén Itza, Cuzco
- Fontosabb emlékek:
 - Ur: szent kerület, i.e. 3. évezred vége, új-sumér kor
 - Mári: királyi palota, i.e. 18. század
 - Khorszábad: palota, i.e. VIII. Század

Ajánlott irodalom:

Szentkirályi Zoltán-Détshy Mihály: Az építészet rövid története, Műszaki Könyvkiadó, Budapest (több kiadásban)
Hajnóczi J. Gyula: Az építészet története. Ókor I. – Keleti és átmeneti kultúrák, Nemzeti Tankönyvkiadó